

מסורת הש"ס

(א) [לעיל נח: ט] כרכות לד: שבת סג, א. כרכות לד: שבת סג, קנ"א: פסחים סח: לעיל נח: ט. ד' וצברכו לילא, א' כרכות לד: (ו) [שם] ו' וצברכו לילא ר"ש בר מנחם, (ח) [שם] ו' וצברכו לילא, (ט) [שם] ו' וצברכו לילא, (י) אבות פ"ג משנה יא, (כ) [מוספתא דפרה פ"ד ותוספתא דהלת פט"ו], (ל) [שם] לפי ד"ה [לעיל], (מ) [שם] אחר ד"ה [כמשותף], (נ) [מסות כד,].

הנהגות הגר"א

[א] נ"ב זה המנהג לדיבור נשאל לו למשה, נמחק ב' מיתות לו למשה וי"ב להם לישראל:

מוסף רש"י

אין להם משיח לישראל. שמחיה היה משיח ועלו נאמר כל הנבואות אלוהים קצין בעת שישאלו ויגידו ויבטחו ב' (ועל פ"ג). לא נתבאר. הטובות והנחמות (ברכות ד:). דברי חננו שלם (שבת סג). עין לא ראתה. עין של נביא לא שלטה לנחמה (שם) לא נאלת ולא נגלת לשום נביא (ברכות ט). שהיא רחוק מעבירה. שהיא רחוק מן העבירה. דהיינו דליק מעיקרו (שם). פרקמטיא. נתמנו תלמוד חכם כדי להביע לידם שכל מה שהם עשו לעסוק בתורה ע"י אלו (כתובות ק"א). המגלה פנים בתורה. כל על דברי תורה בחופזה ונגלו עות פניו, כגון משה ויהוה וישיב וירושם בחזונו של דו"ק, לא היה לנשק למנוח אלא ויחנה פתח פלג, ויטן לראות כימי קציר מתיין (שבועות יג). המחלל את הקדשים. שאלו שמתיין הכלה ומחללן מקדשתן (אבות פ"ג מ"א). והמבזה את המועדות. חילל חולו של מועד נעשית מלכא, או שנהג כהם מנהג חול בחיללה ונפשיה, הדואלי ויזים תמורה כיוס טוב אינו מושקע ומתקם, כל אלה נפקו מפי דבר ה' בזה, שנהג כהם מנהג חולו (שם). והמפרי ברייתו כו'. שאלו רוצה לינוח, את כתיבי הכפר (שם). והמגלה פנים בתורה כו'. דהיינו אפיקורוס כמשה שהיה דורש אגדות של דו"ק כו' (שם). והמלביין פני חבריו ברבים, לא ידענה הכי מפיק ליה מקלס (שם). ונ"י ש"ג כו' כ"א, הללנו, דלול סומקא ומי מירא (שם).

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צ"ט.

עין משפט
נר מצוה

י"ב א מיי פ"ח מהל' משנה הלכה ז וע"ש כ"מ: ב מיי פ"ח מהל' משנה הל' ז ופ"ח מלכ"ס הל' ב: ג א מיי שס פ"ו הלכה ד: ד מיי פ"ו מהל' דעות הל' ב טו"ש"ע י"ד ק"י רנ"ג סעי' י"א: ד ה מיי פ"ח מהל' משנה הלכה ד: ו [מיי שס הל' י"א]: ז [מיי שס הל' ד' ופ"ו מהל' דעות הל' ז ופ"ג מהל' חובל הל' טו"ש"ע י"ח מ"מ ט"ז סעי' ל"ג: ח ה מיי פ"ג מהל' משנה הלכה ח: ט מיי פ"ג מהל' מ"מ הלכה י"ג ע"ש ע"ש י"ג טו"ש"ע י"ד ק"י רנ"ג סעי' כ"ה:

תורה אור השלם

1. כי הנה החשך יכסה ארץ וצדק לא יאמין ועליו יזרח ח' ויברור עולמו יראוה:
2. ארבעים שנה אקוט בדרו יאמר עם תע"י לקב ויהי עם לא יצוה דר"ק: תהלים צ"ה י
3. יקרה ביום ההוא ויפחות צר שבעים שנה כימי מלך אהרן מקץ שבעים שנה יקרה לצר כשירת הוזהר:
4. ישיהו כג טו ויראוך ירח דור דורים: ולפי ירח דור דורים: תהלים ע"ב ה
5. גילי מציא בת ציון הריעי בת ירושלים הזה מלפך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורוב על חמור ועל עיר בן אנתות: זכריה ט ט
6. ויעפר וירעך ויאכלך את הפן אשר לא ידעת ולא ידעו אבתיך למען הודעך פי לא על הל'ם לבדו יקרה האדם פי על כל מוצא פי יקרה האדם: דברים ח ג
7. שמתנו כימות עינינו שנת ראינו רעה: תהלים צ טו
8. יאמר לאבך ידע תרע כי גר יקרה ורעך בארץ לא לקה ויבדו ויענו אתם ארבע מאות שנה: בראשית טו י
9. כי יום נקם בלבי וישנת אגולי קאה: ישיהו סג ד
10. כי יבעל בחור בתולה יבעל בןך ומשול חתן על בלה יקש עלך אלקיך: ישיהו ס"ב ה
11. למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבעתי לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: דברים יא כ
12. כי מן זה זאת לי אשר נשבעתי מעבר פי נח עוד על הארץ פן נשבעתי מקצף עלך ומגערך: ישיהו נד ט
13. ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה אלהים וולתך יעשה שלום שלום לרחוק ולקרוב אהרן יקראתיו: ישיהו נו יט
14. בורא נוב שפתיים שלום שלום לרחוק ולקרוב אהרן יקראתיו: ישיהו נו יט
15. אנכי יי אלקיך אשר

לאיברי לא גליסי. שלא הולאתי דבר מפי שהיו איברי יכולין לשמוע אבל צלבי היה טמון הדבר: (י) למען ירבו ימיכם כימי השמים על הארץ. ולא עמדו צלרס כל כך אבל עמידין לעמוד כשיבא משיח: **כמשותף** חסן. שבעת ימי המשתה כן ישיש עלין שבעת ימים ויומו של הקצ"ה אלק שנה: **כי מי נח**. כמו כימי נח כחשבון השנים שנמלא צידו ללוטו זמן שנשבע ה' מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי כפי אותו חשבון נשבעתי מקצף עלך ומגער בך שלא אחריב את עולמי לאחר שיבא משיח עד שיכלה זה הזמן: **לא נפנכאו**. טובה לישראל: **עין לא ראה**. דלין קץ לדבר: **לדיקוס אינו עומדין**. דגדול כחן של צעלי משוכה שאין צריה יכולה לעמוד (לפניהם) [צמחל'תס]: **צרישא לרחוק**. שנמחק מן הקצ"ה ואל"כ שז אלו צמטובה והדר שלום לקרוב מעיקרא לדיק גמור דגדול כחן של צעלי משוכה: **שהיה רחוק מן העצירה**. כל ימינו דהיינו לדיק גמור: אפיקורוס ומגלה פנים מפורש לקמן [ע"ש]: **צריס צבר**. מילה: **מלך**. מן הפסוק הזה שכתוב כי דבר ה' בזה (אמר ר"א וכו') מחלל את הקדשים דמחלל קדשים ומצוה מועדות ומגלה פנים כו' היינו דבר ה' בזה) דציון הוא: **מפר צריס**. היינו את צריטי הפר: **מועדות**. חולו של מועד: **דקדוק** זה. חסרות וימרות: **מקו' ון** ומגויירה שוה ון. [ושאל רבו גזירה שוה] לא גמר מצוה: **המשה**. זה עשועה כמו שאליה עיקר: **או העוד** ע"ו. היינו דבר ה' דבור שדבר הקצ"ה צמטמו לישראל דלנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס: **חווה**. לשנתה: זמר

א"ר יוחנן ללבי גליתי לאברי לא אבימי בריה דרבי אבהו ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה שנאמר **ישיש עלך** (ה') אלהיך אמר רב יהודה אמר שמואל ימות המשיח כמיום שנברא העולם ועד עכשיו שנאמר **כימי השמים על הארץ** רב נחמן בר יצחק אמר כימי נח עד עכשיו שנאמר **כימי נח** וזאת לי אשר נשבעתי אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים וולתך (אלהים) יעשה למחכה לו ופליגא דשמואל דאמר שמואל ב"א אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים וולתך ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו (א"ר) מקום שבעלי תשובה עומדין שם צדיקים אינו עומדין שם שנאמר **שלום שלום לרחוק ולקרוב ברישא רחוק והדר קרוב מאי רחוק רחוק דמעיקרא ומאי קרוב קרוב דמעיקרא ודהשתא ורבי יוחנן אמר לרחוק שהוא רחוק מעבירה קרוב שהוא קרוב מעבירה ונתרחק ממנה וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתבאו יאלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנהגה תלמיד חכם מנכסיו אבל תלמודי חכמים עצמן עין לא ראתה אלהים וולתך מ"א עין לא ראתה אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית ר"ל אמר זה עדן לא ראתה עין מעולם וא"ת אדם היכן דר בגן ואם תאמר גן הוא עדן תלמוד לומר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן: והאומר אין תורה מן השמים וכו': תנו רבנן כ"י דבר ה' בזה (ה') ומצותו הפר הכרת תכרת זה האומר אין תורה מן השמים ד"א כ"י דבר ה' בזה זה אפיקורוס ד"א כ"י דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה הפר זה המפר ברית בשר הכרת תכרת תכרת תכרת זה המפר ברייתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה והמלביין פני חבריו ברבים אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא תניא אידך כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ויאפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו וזהו כי דבר ה' בזה ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מדקדוק זה מקל וחומר זה מגורה שוה זו זה הוא כי דבר ה' בזה תניא היה רבי מאיר אמר הלומד תורה ואינו מלמדה זה הוא דבר ה' בזה רבי נתן אמר כל מי שאינו משגיח על המשנה ר' נהוראי אמר כ"ל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק רבי ישמעאל אמר זה העובד עבודת כוכבים מאי משמעה דתנא דבי ר' ישמעאל כי דבר ה' בזה זה המבזה דבור שנאמר [א] לו למשה מסיני אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' רבי יהושע בן קרחה אמר כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר רבי יהושע אמר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיוולדת וקוברת רבי עקיבא אמר זמר**

15. ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד ויקה לארבעה ראשים: בראשית ב י. 16. כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש הוא עונה בה: במדבר טו לא דוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יקרה לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ב